

Universiteit Utrecht

Inspectie SZW
Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Masterscriptie
Sociology: Contemporary Social Problems

De Participatiewet of de 'degradatiewet'?

*Een onderzoek naar verschillen in de (ervaren) ondersteuning
voor mannen en vrouwen bij het zoeken naar een baan*

Mura Kuijpers - 5752744

Eerste lezer: Dr. Annemarije Oosterwaal

Tweede lezer: Prof. dr. ir. Tanja van der Lippe

Voorwoord

Voor u ligt de masterthesis *De Participatiewet of de 'degradatiewet'? Een onderzoek naar verschillen in de (ervaren) ondersteuning voor mannen en vrouwen bij het zoeken naar een baan*. Vijf maanden hard werken hebben geleid tot dit eindproduct, geschreven in opdracht van de Inspectie SZW ter afronding van de master *Sociology: Contemporary Social Problems*. Hoewel de afstudeer- en stageperiode anders verliepen dan gepland vanwege de coronacrisis, is het wel een leerzame periode geweest waarin ik onafhankelijk heb leren werken.

Dat betekent niet dat ik geen steun heb gehad van verschillende mensen. Allereerst wil ik Annemarije Oosterwaal bedanken voor haar kritische en snelle feedback, de bemoedigende woorden en de oprechte interesse die ervoor zorgden dat ik gemotiveerd aan de slag kon. Ten tweede wil ik ook Hubert Zuurbier, mijn stagebegeleider binnen de Inspectie, bedanken voor de begeleiding in de korte tijd dat ik stage liep, maar ook voor het meedenken daarna, om ervoor te zorgen dat ik zowel mijn scriptie- als stageperiode succesvol kon afsluiten. Ten derde wil ik iedereen van de ochtendmeeting bedanken, die in de gekke corona tijd bijna iedere ochtend klaar stonden om samen doelen te stellen, elkaar te motiveren en natuurlijk ook te lachen. Ten vierde wil ik ook mijn ouders en daarnaast mijn vriend bedanken met wie ik de afgelopen vijf maanden hetzelfde scriptietraject heb kunnen doorlopen. Als laatste wil ik iedereen bedanken die op een manier zijn of haar bijdrage heeft geleverd aan het eindproduct.

Ik wens u veel leesplezier.

Mura Kuijpers
Utrecht, 25 juni 2020

Samenvatting

De evaluatie van de Participatiewet in 2019 was ontmoedigend. Met het invoeren van de wet in 2015 is niet bereikt wat voor ogen was, namelijk meer maatwerk, waardoor mensen makkelijker aan een baan konden komen. Decentralisatie van het beleid naar gemeenten werd hierin gezien als de sleutel tot succes, maar niet voor elke groep zijn de voorspelde voordelen van de wet zichtbaar. Zo zitten er nog steeds meer vrouwen dan mannen in de bijstand. In dit onderzoek is daarom onderzocht of het zijn van een man of vrouw verschillen verklaart in hoeveel ondersteuning ontvangen wordt bij het zoeken naar een baan, en wat de eigen ervaring van deze ondersteuning is.

De ondersteuning door gemeenten richt zich vanwege de beleidsvrijheid vooral op de snelle uitstroom van werklozen uit de bijstand, waardoor de meest kansrijke mensen eerst worden geholpen. Uit eerder onderzoek blijken dit overwegend mannen te zijn. Dat mannen als kansrijker gezien worden heeft te maken met de heersende rolpatronen waarin vrouwen eerder de zorgtaken opnemen, waardoor er voor hen minder tijd overblijft om te werken en te zoeken naar werk.

Uit dit onderzoek is echter gebleken dat vrouwen niet achtergesteld worden in de omvang van de ondersteuning die geboden wordt binnen de Participatiewet en ook verschilt de ervaring van de ondersteuning niet significant met die van mannen. Wel blijkt de ondersteuning vanuit de Participatiewet minder goed ervaren te worden door alleenstaande vrouwen met kinderen en door mannen die samenwonen met een partner en kinderen. De ervaring met de gekregen ondersteuning is voor zowel mannen en vrouwen in diverse gezinssituaties dus niet altijd even positief. Dit kan betekenen dat het soort instrument dat ingezet wordt niet altijd aansluit bij de behoeften van de werkzoekenden.

Inhoudsopgave

Inleiding.....	5
1. Theoretisch kader	9
1.1 Beleidsvrijheid.....	9
1.2 Genderrollen en de zorg voor kinderen	11
2. Data & Methode.....	14
2.1 Beschrijving dataset.....	14
2.2 Operationalisering van de variabelen	14
2.2.1 Afhankelijke variabelen.....	14
2.2.2 Onafhankelijke variabele	16
2.2.3 Controlevariabelen	16
2.2.4 Moderatie variabele	17
2.3 Analytische strategie.....	17
2.4 Assumpties ANOVA	17
3. Resultaten	18
3.1 Beschrijvende statistiek.....	18
3.2 Anova analyse hoofdeffect.....	19
3.3 Anova analyse moderatie-effect.....	21
3.4 Anova analyse controlevariabelen.....	22
4. Conclusie & Discussie.....	23
4.1 Verschil van mannen en vrouwen in de Participatiewet	23
4.2 De (ervaren) ondersteuning voor mannen en vrouwen.....	23
4.3 De (ervaren) ondersteuning per gezinssituatie	24
4.3.1 De daadwerkelijke omvang van de ondersteuning.....	24
4.3.2 De ervaren ondersteuning	24
4.4 Discussie	25
5. Beleidsaanbevelingen	27
Literatuur	29
Bijlage 1: SPSS Syntax	33

Inleiding

“De Participatiewet heeft nauwelijks meer banen opgeleverd en hij is nog ingewikkeld ook”, kopte de Volkskrant afgelopen november naar aanleiding van het evaluatierapport over de Participatiewet (De Vries, 2019). Ook in de politiek klinken kritische geluiden over de wet die sinds 2015 bestaat. “De Participatiewet noemen wij ook wel de degradatiewet”, was dan ook een van de negatieve uitspraken die gedaan werd tijdens de hoorzitting over de evaluatie in de Tweede Kamer op 20 februari 2020. Het was een debat waar veel emotie bij kwam kijken. Veel werkzoekenden gaven aan de dupe te zijn geworden van de wet, terwijl deze juist bedoeld is om mensen aan een baan te helpen. Het blijkt vooral lastig om langdurig werklozen en mensen met een handicap aan een baan te helpen, maar ook het stimuleren van werk voor vrouwen is lastiger dan gedacht (Van Echelt, Sadiraj, Hoff, Muns, Karpinska, Das, D. & Versantvoort, 2019; Van Engelshoven, 2019).

De Participatiewet zou moeten leiden tot het stimuleren van het vinden van banen, doordat meer maatwerk mogelijk is dan onder het voorgaande beleid. Dit wordt getracht te bereiken door de decentralisatie van beleid, maar ook door diverse wetten in één te schuiven. Door de complexiteit te verminderen moet het voor werkzoekenden makkelijker zijn om een nieuwe baan te vinden. Mensen met een diverse achtergrond vallen hierdoor nog meer onder één wet dan voorheen. Ook personen met een arbeidsbeperking of die een afstand tot de arbeidsmarkt hebben zijn hiermee onderdeel van de Participatiewet. De wet vervangt de Wet werk en bijstand (wwb), de Wajong en de Wet sociale werkvoorziening (wsw). De doelgroepen die op dit moment onder de Participatiewet vallen zijn volgens het SCP onder te delen in vier categorieën: jonggehandicapten met arbeidsvermogen, de Wsw-doelgroep, klassieke bijstandsgerechtigden en niet-uitkeringsgerechtigden (nuggers) (Van Echelt et al., 2019).

De grootste verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de wet ligt vanaf 2015 bij gemeenten. Zij moeten de ondersteuning bieden aan mensen die nodig is om hen weer aan het werk te krijgen. De instrumenten die zij in hun aanpak ter beschikking hebben zijn deels bestaand, namelijk een proefplaatsing, jobcoaching en aanpassingen aan de werkplek. Ook zijn een aantal nieuwe instrumenten beschikbaar na de invoering van de Participatiewet: loonkostensubsidie en beschut werk. Met de loonkostensubsidie krijgen gemeenten de kans om werkgevers van een subsidie te voorzien wanneer zij mensen aannemen die niet het wettelijk minimumloon kunnen verdienen. Op deze wijze kan beschut werk ingezet worden voor mensen met een beperking die daardoor niet bij een reguliere werkgever kunnen werken (Van Echelt et al., 2019).

Met de decentralisatie hebben gemeenten ook beleidsvrijheid gekregen bij de uitvoering van de Participatiewet. De beleidsvrijheid die gemeenten hebben verkregen leidt ertoe dat zij een verschillende invulling geven aan het beleid dat vanuit de overheid is opgesteld (Edzeke & Van Dijk, 2015). Niet iedereen wordt hierdoor op eenzelfde wijze voorzien van ondersteuning (Van Echelt et al., 2019). Gemeentelijk beleid en de instrumenten die zij inzetten is op die manier verschillend per persoon.

Opvallend is het verschil in instrumenten dat wordt ingezet bij het aan een baan helpen van mannen ten opzichte van vrouwen. Zo krijgen mannen die in de bijstand zitten bijvoorbeeld vaker een re-integratievoorziening dan vrouwen. “Van alle instrumenten die in juni 2019 werden ingezet, werden de verschillende soorten loonkostensubsidie, de werkplekken en de jobcoaches meer voor mannen dan voor vrouwen ingezet. Vrouwen daarentegen krijgen vaker voorzieningen als vrijwilligerswerk, scholing, coaching naar werk of participatie en overige sociale activering (Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, 2020. p.7). Dat is opvallend, te meer omdat het kabinet in 2019 doelen opstelde om het economisch zelfstandig en financieel onafhankelijk zijn van vrouwen te verbeteren. De verschillen tussen mannen en vrouwen op de arbeidsmarkt zijn echter nog steeds onevenredig groot (Van Engelshoven, 2019; CBS, 2019a). Deze verschillen komen onder meer doordat mensen vaak nog steeds keuzes maken “onder invloed van institutionele en gendergerelateerde factoren, zoals sociale normen en de keuze voor bepaalde opleidingen en het werken in deeltijd. Vrouwen realiseren zich vaak onvoldoende dat dit invloed heeft op hun economische zelfstandigheid” (Van Engelshoven, 2019, p.2).

Het verschil aan instrumenten dat wordt ingezet bij mannen en vrouwen, is mogelijk te verklaren vanuit de budgetten die gemeenten hebben als gevolg van de lokale beleidsvrijheid (Edzes & Van Dijk, 2015). De budgetten worden volgens een vaste systematiek verdeeld per gemeente. Een overschot hiervan is vrij te besteden, terwijl een tekort door de gemeente zelf opgevangen dient te worden (Divosa, z.d.). Dit zorgt volgens het SCP voor een perverse financiële prikkel voor gemeenten (Putters, 2019). Door deze prikkel zetten gemeenten vooral in op mensen die relatief gemakkelijk weer aan het werk kunnen komen. Voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, of bijvoorbeeld de niet-uitkeringsgerechtigden betekent dit dat zij in veel gevallen geen prioriteit hebben, omdat het de gemeente weinig voordeel biedt (Van Echelt et al., 2019). Mogelijk heeft dit ook een uitwerking op de ondersteuning voor mannen en vrouwen. De verwachtingen en de inspanning tot re-integratie zijn veel lager bij vrouwen met kinderen, dan voor mannen met kinderen in de sociale zekerheid (Deyl, Ruitenbergh, Stouten & Zuurbier, 2016). Het is aannemelijk dat gemeenten meer kansen zien om mannen met kinderen weer aan het werk te krijgen dan vrouwen met kinderen. Dit doordat vrouwen vanuit traditioneel oogpunt vaak de zorgtaken op zich nemen. Uit onderzoek waarin twee generaties dertigers met elkaar zijn vergeleken, komt namelijk naar voren dat de traditionele rolverdeling waarin de vrouw de zorgtaken op zich neemt en de man meer werkt geen verleden tijd is. Hoewel vrouwen de afgelopen decennia vaker zijn gaan studeren, hun onderwijsniveau is toegenomen en meer zijn gaan werken, heeft dit weinig effect gehad op het op zich nemen van de zorgtaken (Traag, 2020).

Ook zijn er verschillen in de uitstroom en ondersteuning in de sociale zekerheid voor mannen en vrouwen te benoemen. In december 2019 zaten 174.000 mannen in de bijstand tegenover 239.000 vrouwen (CBS, 2020a). Uit onderzoek van de Inspectie SZW blijkt daarnaast dat mannen vaker duurzaam uitstromen naar werk dan vrouwen (Deyl et al., 2016). Wanneer gekeken wordt naar de mogelijke verklaringen hiervoor worden het ‘zoekgedrag en acceptatiebereidheid van mannen en vrouwen, de ervaren druk uit de omgeving om werk te zoeken, die minder is voor vrouwen, en de ervaren dienstverlening vanuit in het bijzonder

gemeenten, die minder re-integratievoorzieningen en contactmomenten kent' genoemd (Deyl et al., 2016, p. 3).

Een ander verschil op de arbeidsmarkt voor mannen en vrouwen is het deeltijd werken: vrouwen werken vaker dan mannen in deeltijd (Traag, 2020). Uit de emancipatiemonitor blijkt dat acht op de tien vrouwen die in deeltijd werken wel meer zouden willen werken, met onder meer een hoger gezinsinkomen in gedachten. Wanneer werk beter te combineren is met de thuissituatie door bijvoorbeeld aangepaste werktijden of werk dat vanuit huis gedaan kan worden, willen vrouwen vaak ook meer werken. Factoren als kinderopvang en mantelzorg spelen ook een rol in het wel of niet meer willen werken (Van Thor, Portegijs & Hermans, 2018).

Samenvattend werken vrouwen minder vaak dan mannen en werken zij ook vaker in deeltijd. Daarbij zitten er meer vrouwen in de bijstand dan mannen, en worden zij vaker ontheft van de arbeidsplicht: 14 procent tegenover 11 procent. Daarnaast is de kans voor vrouwen die langdurig in de bijstand zitten om weer aan het werk te gaan twee keer zo klein als voor mannen. Dit geldt ook voor de gehele groep bijstandsgerechtigden (Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, 2020). Binnen de Participatiewet betekent dit dus dat mannen kansrijker zijn bij de ondersteuning om weer aan een baan te komen, en daarnaast dus ook minder vaak gebruik maken van een uitkering (CBS, 2020a).

In onderzoek van de Inspectie SZW wordt aangegeven dat het vanwege de meerderheid van het aantal vrouwen in de sociale zekerheid relevant is om in vervolgonderzoek te analyseren wat het verschil in ondersteuning is voor mannen en vrouwen om weer aan het werk te komen (Deyl et al., 2016). "Mannen en vrouwen zijn mogelijk gebaat bij een verschillende re-integratieaanpak. In de wijze waarop dat nu gebeurt, lijkt ruimte voor verbetering. De resultaten kunnen aanleiding zijn om meer activerende en motiverende hulp te bieden aan vrouwen, ook bij hun zoektocht naar de gewenste kinderopvang" (Deyl et al., 2016, p. 3). Het is duidelijk dat de ingezette instrumenten verschillen voor mannen en vrouwen. Echter is het nog niet inzichtelijk of de ondersteuning verschilt in de omvang en of de ervaren ondersteuning verschillend is. De manier waarop mensen ondersteund worden betekent in de huidige situatie met betrekking tot de Participatiewet dat gemeenten binnen het beleidskader veel vrijheid hebben om hier zelf een bepaalde invulling aan te geven. Het is mogelijk dat daardoor verschillen tussen mannen en vrouwen blijven bestaan en dit is onwenselijk. Dit gaat daarbij ook in tegen de maatschappelijke doelen van de overheid die iedereen aan het werk wil helpen en ernaar streeft dat zoveel mogelijk vrouwen financieel zelfstandig zijn (Van Engelshoven, 2019).

Het doel van dit onderzoek is om erachter te komen in welke mate de (ervaren) ondersteuning te verklaren is vanuit verschillen in geslacht en gezinssituatie. Daarbij worden verschillende verklarende variabelen meegenomen om een beter beeld te krijgen van redenen waarom mogelijke verschillen plaatsvinden. Om hier invulling aan te geven worden de volgende onderzoeksvragen beantwoord:

Beschrijvend

- 1) Hoeveel mannen en vrouwen zaten in 2019 in Nederland in de bijstand?
- 2) Verschilt de (ervaren) ondersteuning van mannen en vrouwen die vallen onder de brede doelgroep in de Participatiewet?

Verklarend

In welke mate verklaren gender en gezinssituatie verschillen in de (ervaren) ondersteuning vanuit de Participatiewet?

Beleidsvraag

Hoe kan de ondersteuning binnen de Participatiewet beter aangesloten worden op de specifieke behoeften van mannen en vrouwen en hun gezinssituatie?

In het theoretisch kader wordt verder uiteengezet wat mogelijke verklaringen kunnen zijn voor de gestelde vragen. Bestaande literatuur en de uitkomsten hiervan worden besproken en vanuit deze bevindingen worden de hypothesen opgesteld die getest worden in dit onderzoek. In het hoofdstuk daarna worden de data en de methode besproken. Hoe de analyse eruitziet wordt hierin duidelijk. De daaropvolgende resultatensectie zal inzicht geven in de bevestiging of verwerving van genoemde hypothesen. In de conclusie worden daarna de onderzoeksvragen zoals hierboven gesteld beantwoord en is er ruimte voor discussiepunten. Op basis van de conclusie wordt daarna een aantal beleidsadviezen gedaan.

1. Theoretisch kader

Binnen de sociale zekerheid bestaan nog steeds grote verschillen tussen mannen en vrouwen (CBS, 2020-a). Hoe verschillen in ondersteuning binnen de Participatiewet kunnen blijven bestaan kan ten eerste te maken hebben met de mate van beleidsvrijheid. Beleidsvrijheid kan leiden tot het kiezen voor het ondersteunen van mensen met het meeste potentieel. Keuzes die beïnvloed worden door tijd en middelen bepalen hierin voor een ambtenaar wie kansrijker geacht wordt om weer aan een baan te komen (Lipsky, 2010). In de ogen van de ambtenaren, beïnvloed door de heersende rolpatronen, zijn dit mogelijk eerder mannen dan vrouwen. Binnen deze gedachtegang ligt de zorg voor gezin en kinderen namelijk voor het grootste deel nog steeds bij de vrouwen (Traag, 2020). In dit onderzoek wordt daarom onderzocht in welke mate gender de verschillen in ondersteuning verklaart binnen de Participatiewet. Eerst komt de beleidsvrijheid aan bod, waarna de bestaande genderrollen besproken worden.

1.1 Beleidsvrijheid

In een bureaucratisch systeem vervullen ambtenaren een belangrijke rol, waarbij zij ook een zekere discretionaire ruimte ondervinden. Dit betekent dat zij in hun functie bepaalde beslissingen nemen die gebaseerd zijn op de eigen professionaliteit, visie en kennis (Lipsky, 2010). De kwaliteit van de wetsuitvoering is dan ook in grote mate afhankelijk van de uitvoerder (Bosselaar, 2005). Binnen de Participatiewet zijn zowel gemeenten als ambtenaren uitvoerders, waarbij gemeenten de wet uitvoeren namens het rijk (decentralisatie) en ambtenaren namens de gemeente (Rijksoverheid, z.d.). De Participatiewet biedt hiermee een ruime hoeveelheid beleidsvrijheid voor gemeenten en de ambtenaren die binnen het sociale domein werken (Klijnsma, 2013). Hoe zij de verschillende mensen uit de doelgroep wel of niet besluiten te begeleiden bij de zoektocht naar een baan en op welke wijze, is veelal het gevolg van de eigen invulling (Lipsky, 2010).

De ambtenaar krijgt deze discretionaire ruimte, omdat dit enerzijds ertoe leidt dat het werk efficiënter gedaan kan worden en anderzijds biedt het de ambtenaar een zekere autonomie omdat het onmogelijk is om de complexe en weerbarstige praktijk compleet te vatten. Voor ambtenaren creëert de beleidsvrijheid de ruimte om aan te sluiten bij de behoeften van burgers en hun werk efficiënt te doen. De ambtenaar die deze ondersteuning binnen de Participatiewet moet bieden kan ook wel een *street-level bureaucrat* worden genoemd (Lipsky, 2010). Doordat de *street-level-bureaucrat* echter vaak keuzes maakt die zijn gebaseerd op een beperkte hoeveelheid informatie of tijd kan niet elke burger op dezelfde manier geholpen worden (Tummers & Beckers, 2014).

In de praktijk heeft deze discretionaire ruimte daardoor onbedoelde effecten. Er zijn verschillende redenen aan te wijzen. Van der Veen (1997) gaat hierop in wanneer hij schrijft dat de discretionaire ruimte resulteert in het ontstaan van informele routines die onmisbaar lijken om vanuit algemeen opgelegd beleid keuzes te maken die aansluiten bij een individueel persoon. De tijd en de middelen die een ambtenaar heeft zijn vrijwel altijd ontoereikend voor de taken die hij of zij uit moet voeren. Binnen de Participatiewet betekent dit dat de *street-level*

bureaucrat niet elke persoon op de meest adequate en juiste manier kan helpen. De reden hiervoor is simpelweg dat de mogelijkheden niet voorhanden zijn (Lipsky, 2010). De professionele bureaucratie waarin de ambtenaar zich bevindt zorgt ervoor dat zij niet direct getraind worden op het aanpakken van problemen en de vraag van werkzoekenden, “maar op het adequaat indelen van cliënten naar de categorieën waar de sociale voorziening voor bedoeld is. Dit heeft tot gevolg dat cliënten worden benaderd als anonieme objecten, te onderscheiden naar kenmerken als sekse, leeftijd en lichamelijke gesteldheid” (Bosselaar, 2005, pp. 21-22). De beleidsvrijheid die ambtenaren hebben leidt in de praktijk dan ook vaak onbedoeld tot het negeren van de behoeften die mensen hebben (Mintzberg, 2006).

Een ander onbedoeld effect van de beleidsvrijheid binnen de Participatiewet is dat ambtenaren zich richten op de snelle uitstroom van mensen die gebruikmaken van een uitkering. Daardoor richten zij de focus van hun ondersteuning vooral op mensen die een grote kans hebben om weer aan een baan te komen. Het doel van de overheid was met de invoering van de Participatiewet om zoveel mogelijk mensen aan het werk te krijgen (Van Echelt et al., 2019). Echter zijn de gestelde doelen door de overheid vaak onduidelijk, vaag of conflicterend, waardoor de doelen die gemeenten hebben kunnen afwijken. Meer dan eens komt daarbij kijken dat vraag en aanbod niet gelijk zijn (Lipsky, 2010). Gemeenten hebben slechts een beperkt budget voorhanden om mensen te helpen en kiezen er in veel gevallen voor om de mensen met de grootste kans op een baan beter te helpen. Dit brengt een financieel voordeel voor de gemeenten mee, dat hen helpt om binnen het budget te blijven (Van Echelt et al., 2019). De eigen invulling leidt er op deze manier toe dat een ongelijke behandeling ontstaat “wanneer eenvoudig te ‘behandelen’ of ‘kansrijke’ cliënten een voorkeursbehandeling krijgen” en kan daarbij “tot een wijze van toedeling van rechten en plichten leiden waarin noties van individuele verdienste en het sociaal kapitaal van cliënten een grotere rol spelen dan door de wetgever wordt beoogd” (Van der Veen, 1997, p. 7-8). Gemeenten richten zich hierdoor dan ook vaak op de personen die het meest kansrijk worden bevonden om op korte termijn weer aan werk te komen. In dit geval leidt de prikkel tot snelle uitstroom tot een ongelijke behandeling, omdat mannen vaak kansrijker geacht worden om snel aan een baan te komen dan vrouwen (Stavenuiter, Kahmann, Kok, Van Mourik, Out & De Gruijter, 2020; De Gruijter & Razenberg, 2019).

Dat ambtenaren inschatten dat de kansen voor vrouwen kleiner zijn, is deels te verklaren vanuit rolpatronen. Bestaande rolpatronen kunnen een belangrijke verklaring zijn voor de verschillen in kansen voor mannen en vrouwen op de arbeidsmarkt. De rolpatronen die zich in een samenleving ontwikkelen bepalen voor mensen van jongs af aan al wat de gewenste sociale verwachtingen zijn vanuit zijn of haar omgeving. Er zijn ook specifieke rolpatronen voor mannen en vrouwen. Een genderrol omschrijft de sociale verwachting over de rol die een man of vrouw zou moeten vervullen. Ze geven richting aan wat voor gedrag geschikt is om te vertonen binnen die genderrol (Blackstone, 2003). De verwachtingen die hiermee ontstaan, zijn gesocialiseerd. Vaak worden deze verwachtingen ook geïnternaliseerd, waardoor iemand zich de verwachte rol ook eigen maakt en zich hiernaar gaat gedragen (Chalabaev, Sarrazin, Fontayne, Boiché & Clément-Guillot, 1984). In de volgende paragraaf komt dit verder aan bod.

Vanuit de context van discretionaire ruimte en de aanname dat mannen kansrijker zijn om weer aan een baan te komen dan vrouwen kunnen de volgende hypothesen worden opgesteld:

Vrouwen ontvangen minder ondersteuning vanuit gemeenten bij het zoeken naar werk dan mannen (H1).

Vrouwen ervaren een minder goede ondersteuning door gemeenten dan mannen bij het zoeken naar werk (H2).

1.2 Genderrollen en de zorg voor kinderen

Een andere factor die van invloed zou kunnen zijn op een ongelijke ondersteuning van mannen en vrouwen binnen (de beleidsvrijheid van) de Participatiewet is dat vrouwen binnen de bestaande genderrollen eerder de zorg voor kinderen op zich nemen. Wanneer genderrollen binnen onze samenleving verder uiteengezet worden kan onder meer gesproken worden over het *work-family role system*. De rollen die mannen en vrouwen opnemen met betrekking tot werk en familie verschillen; mannen maken in de keuze tussen familie en werk eerder tijd vrij voor de werkrol dan voor de familierol, terwijl dit voor vrouwen juist andersom is. Dit betekent dat vrouwen eerder conflict zullen ondervinden in de werkrol en mannen in de familierol (Pleck, 1977; Lee, McHale, Crouter, Hammer & Almeida, 2017). Kiest een vrouw eerder voor familie dan voor werk, dan zou dit ook duidelijk terug moeten komen in de hoeveelheid vrouwen die gebruik maakt van de sociale zekerheid. Dit wordt bevestigd door de mate waarin vrouwen oververtegenwoordigd zijn binnen de sociale zekerheid (CBS, 2020a). Daarbij laat onderzoek van Taylor (2000) onder meer zien dat de socialisatie van genderrollen ook een grote rol speelt in de percepties die bestaan met betrekking tot werk en de sociale zekerheid.

Hoe deze verschillende genderrol verwachtingen ook invloed hebben op de keuzes die mannen en vrouwen maken wat betreft het aantal uren dat zij willen werken blijkt uit onderzoek van Van Breeschoten, Roeters & Van der Lippe (2018). De context die zij schetsen laat zien dat Nederland beleidsmatig het concept van de man als broodwinnaar stimuleert; een traditionele rolverdeling tussen ouders. Vaak leven mensen deze verwachtingen na, omdat deze geïnternaliseerd zijn. Daarnaast heeft het vaak een erg negatieve uitwerking wanneer de gehanteerde sociale normen worden overschreden (Chalabaev, Sarrazin, Fontayne, Boiché & Clément-Guillotin, 1984). Minder gaan werken geldt hier dus vooral voor vrouwen als de gewenste vorm van handelen en daarbij nemen zij ‘vanzelfsprekend’ de zorg voor kinderen vaker op zich.

Deze traditionele genderrollen met betrekking tot werk en privé kunnen voor vrouwen dan ook een grote drempel zijn om weer aan een baan te komen (Stavenuiter et al., 2020). “Met name het hebben van jonge kinderen lijkt voor veel vrouwen een belemmering te vormen om aan het werk te gaan” (Stavenuiter et al., 2020, p. 11). De komst van kinderen brengt voornamelijk een verandering teweeg in de werk- en zorgrol van de vrouw. Het aantal vrouwen dat minder gaat werken na het krijgen van het eerste kind is wel gedaald, maar nog steeds werken moeders minder dan vaders. Tien procent van de moeders stopt geheel met werken na de geboorte van

het eerste kind; in sommige gevallen is dit tijdelijk. Mannen passen minder vaak hun arbeidsdeelname aan: negentig procent van de vaders blijft hetzelfde aantal uren werken (Perez, Van den Brakel & Portegijs, 2018). Deze verdeling is “in lijn met de opvatting van de Nederlandse bevolking over de ideale arbeidsduur voor moeders en vaders” (Perez, Van den Brakel & Portegijs, 2018, par. 1). Kijkend naar de Participatiewet betekent dit dat mannen eerder geneigd zijn om (weer) aan het werk te gaan dan vrouwen wanneer zij kinderen krijgen. Veel vrouwen hebben moeite om de balans te vinden tussen werk en privé (Stavenuiter et al., 2020). De tijd die vrouwen aan werk zouden besteden, wordt in veel gevallen al geïnvesteerd in zorgtaken als de opvang van kinderen, mantelzorg en het doen van het huishouden (Van Ommeren, Volker, Folkeringa & Engelen, 2011). De zorg voor het gezin of het huishouden was voor vrouwen ‘met 23% de op één na belangrijkste reden om niet te werken, terwijl deze reden door mannen nauwelijks (2%) werd genoemd (Van Thor, Portegijs & Hermans, 2018, par. 5). Echter is dit aantal wel afgenomen de afgelopen jaren (Van Thor, Portegijs & Hermans, 2018).

Dat de traditionele rolpatronen grotendeels nog steeds bestaand zijn is ook terug te zien in de opvatting dat vrouwen beter zijn in het opvoeden van kinderen dan mannen; vier op de tien mannen is het hiermee eens. Deze opvatting is de afgelopen jaren wel in populariteit afgenomen, maar bestaat dus bij bijna de helft van de mannen nog steeds. Vrouwen zijn het daarentegen veel minder vaak eens dan mannen met de opvatting dat deze taak hen beter kan worden toevertrouwd (Portegijs, Perez & Van den Brakel, 2018). Om ervoor te zorgen dat het hebben van kinderen niet de reden is om niet te gaan werken kan gebruik van kinderopvang ingezet worden, maar dit biedt niet altijd een oplossing. Kinderopvang is vaak duur voor ouders, en daarbij zien veel vrouwen dit enkel als een kostenpost waar zij veel meer geld aan uitgeven wanneer zij een baan hebben, dan wanneer zij gebruik maken van een uitkering (Stavenuiter et al., 2020). “Goede en betaalbare kinderopvang zou voor een op de zes moeders uitmaken”, blijkt dan ook uit de emancipatiemonitor (Van Thor, Portegijs & Hermans, 2018, par. 4).

Doordat het zorgen voor anderen vaak eerder als de taak van de vrouw wordt gezien, hebben zij hierdoor minder tijd om te werken of naar een baan te zoeken (Swinkels, Tilburg, Verbakel & Broese van Groenou, 2019). De tijd die zij aan zorgtaken besteden kan immers niet meer elders besteed worden. Doordat de tijd en middelen van ambtenaren vaak ontoereikend zijn om elk individu op de best mogelijke manier te helpen, leidt dit ertoe dat zij mensen onderscheiden op basis van fysieke kenmerken als geslacht in plaats van hun daadwerkelijke behoeften in te zien (Van der Veen, 1997; Lipsky, 2010.; Bosselaar, 2005; Mintzberg, 2006). De bestaande genderrollen kunnen leiden tot de gedachte dat mannen vaak meer tijd te besteden hebben aan werk dan vrouwen vanwege de zorg voor kinderen, waardoor zij kansrijker geacht worden om weer aan het werk te komen. Vanuit deze redenering vloeien de volgende hypothesen voort:

Vrouwen ontvangen minder ondersteuning vanuit gemeenten bij het zoeken naar werk dan mannen, en dit effect wordt versterkt wanneer zij zich in een gezinssituatie met kinderen bevinden (H3).

Vrouwen ervaren een minder goede ondersteuning vanuit gemeenten bij het zoeken naar werk dan mannen, en dit effect wordt versterkt wanneer zij zich in een gezinssituatie met kinderen bevinden (H4).

2. Data & Methode

2.1 Beschrijving dataset

De hypothesen in dit onderzoek worden getoetst met data van de Inspectie SZW. De data is onderdeel van de monitor Participatiewet (2019). De monitor is in 2017 gestart en wordt jaarlijks uitgevoerd (Rijksoverheid, 2019). De doelgroep van de monitor Participatiewet is inzichtelijk gemaakt op basis van data van het UWV. Binnen deze data is onderscheid gemaakt tussen vijf verschillende doelgroepen waarvan binnen dit onderzoek enkel de zogeheten ‘brede gemeentelijke doelgroep’ (hierna: brede doelgroep) is meegenomen. Deze doelgroep bestaat uit ‘mensen met een lopende uitkering in het kader van de Participatiewet op 1 juli 2018, die in de maanden mei en juni 2018 een daadwerkelijk uitbetaalde uitkering hebben ontvangen en die niet vallen onder de nieuwe doelgroep van gemeenten’ (Rijksoverheid, 2019, p. 118). Deze doelgroep staat goed geregistreerd en is daardoor relatief gemakkelijk te benaderen. Ook beslaat deze doelgroep ruim 90% van het totale aantal mensen die onder de Participatiewet valt. De andere vier doelgroepen: jonggehandicapten in de Participatiewet en afgewezen Wajongers (de nieuwe gemeentelijke doelgroep), jonge arbeidsbeperkten met werkervaring, personen op de Wsw-wachtlijst en niet-uitkeringsgerechtigden (jonggehandicapte- en overige nuggers) worden in deze data niet meegenomen.

Bij het bepalen van de brede doelgroep is gebruik gemaakt van een aselechte steekproef. Alle mogelijke participanten aan het onderzoek hebben tussen februari en april 2019 een uitnodiging gekregen voor het invullen van de vragenlijst; dit kon op papier of digitaal. Na de eerste uitnodiging voor het invullen van de vragenlijst kregen mensen nog drie keer een herinnering. Ook werden er zestig VVV- en Bol.com cadeaukaarten van 25 euro verloot onder de respondenten om hen zo te motiveren de vragenlijst in te vullen. Wat betreft de respons was het streven dat dit 20 tot 30 procent van de steekproef zou zijn. Binnen de respons was uiteindelijk een afwijking voor zowel leeftijd als geslacht. Het aantal respondenten uit de brede doelgroep dat de vragenlijst daadwerkelijk heeft ingevuld betreft 749 van de 3000, wat neerkomt op een respons van 25%: in lijn met het streven.

2.2 Operationalisering van de variabelen

Zoals besproken in het theoretisch kader wordt verwacht dat de (ervaren) ondersteuning door de gemeente bij het zoeken naar een baan wordt beïnvloed door het geslacht van een persoon, en gemodereerd door de gezinssituatie: het effect van het zijn van een vrouw wordt versterkt door het samenwonen met kinderen. De operationalisering van de verschillende variabelen is in deze paragraaf uiteengezet.

2.2.1 Afhankelijke variabelen

In de analyse zijn twee afhankelijke variabelen opgenomen, namelijk hoe een persoon de ondersteuning heeft ervaren en de daadwerkelijke omvang van de ondersteuning.

De ervaring van de ondersteuning is geoperationaliseerd aan de hand van vraag 43 zoals gesteld in de enquête: ‘In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen over de hulp van de sociale dienst bij het zoeken naar werk?’ De stellingen zijn beantwoord aan de hand van een likert schaal met vijf categorieën die lopen van helemaal eens, tot helemaal oneens. Het gaat hier om de volgende acht stellingen: Ik heb genoeg hulp (gehad) bij het zoeken naar een baan (1); De medewerkers die mij hebben geholpen weten veel over het vinden van werk (2); Door de dienstverlening van de sociale dienst word ik gemotiveerd om werk te zoeken (3); De hulp die ik heb gekregen was zinvol (4); Door de hulp van de sociale dienst heb ik meer kans op werk (5); Ik word door de sociale dienst te veel onder druk gezet (6); Ik had eerder hulp willen krijgen (7); De sociale dienst gaf de ondersteuning waar ik behoefte aan had (8). De antwoorden zijn allen dezelfde kant op gecodeerd, waarbij 1 staat voor de slechtste ervaring en 5 voor de beste ervaring. Van de antwoorden op de verschillende stellingen wordt vervolgens het gemiddelde gemeten. Na een betrouwbaarheidsanalyse door middel van de Cronbach’s Alpha is gebleken dat er een hoge betrouwbaarheid van de schaal is, namelijk .834. Echter, door stelling zes en zeven weg te laten is de Cronbach’s Alpha nog hoger, namelijk .919, en daarmee de betrouwbaarheid ook. Deze stellingen zijn dan ook weggelaten uit de schaal.

De daadwerkelijk ontvangen ondersteuning is geoperationaliseerd aan de hand van vraag 32 en 33. In vraag 32 wordt gevraagd: ‘Kruis aan welke ondersteuning van de sociale dienst u in de afgelopen 6 maanden heeft gebruikt’, waar vraag 33 luidt: ‘Welke hulp heeft u nog meer gekregen bij het zoeken naar werk?’. Bij beide vragen worden verschillende opties benoemd, waarbij van de respondenten bij vraag 32 wordt verwacht dat zij de gekregen ondersteuning zelf aankruisen, en bij vraag 33 moeten ze of ja of nee invullen. De optie ‘Anders’ wordt in de variabele niet meegenomen in de analyse, omdat dit geen beeld geeft van de hoeveelheid hulp die is ontvangen.

De overige opties worden vervolgens samengevoegd tot een interval variabele waarbij de antwoordopties opeenvolgend zijn in de waarde die aan een bepaalde ondersteuning wordt gehangen. De opties: ‘Ik heb geen ondersteuning van de sociale dienst gebruikt’ en ‘Ik heb wel hulp gevraagd, maar niet gekregen’ krijgen de waarde 0, waarbij de opties daarna telkens met een waarde van +1 zijn gehercodeerd, wanneer deze ondersteuning daadwerkelijk ontvangen is. Er zijn 11 overige opties die de respondenten aan konden kruisen te hebben ontvangen, namelijk: Ik heb gesprekken gevoerd over mijn mogelijkheden en kansen op werk (1); Ik kreeg hulp bij het zoeken naar vacatures(2); Ik kreeg een vacature van de sociale dienst (3); De sociale dienst heeft me voorgesteld aan een werkgever (4); Ik kreeg hulp bij het voeren van sollicitatiegesprekken (5); Ondersteuning bij het schrijven van sollicitatiebrieven/opstellen van CV (6); Een sollicitatietraining (7); Andere trainingen, cursussen of scholing (8); Een competentietest (9); Een re-integratietraject (10); Een plek om werkervaring op te doen (bv in de vorm van stage, proefplaatsing of participatieplaats) (11). De optie ‘een sollicitatietraining’, is eveneens samengevoegd qua waarde met de optie ‘andere trainingen, cursussen of scholing’, omdat deze vormen van ondersteuning in elkaars verlengde liggen.

2.2.2 Onafhankelijke variabele

De onafhankelijke variabele in deze analyse is *geslacht*, en bestaat uit twee opties: man en vrouw. Deze variabele was standaard opgenomen in de dataset en is gebaseerd op informatie van het UWV.

2.2.3 Controlevariabelen

Omdat verwacht wordt dat meer variabelen een invloed hebben op de (ervaren) ondersteuning is besloten om opleiding, leeftijd en hoe lang iemand al in de bijstand zit mee te nemen in de analyse als controlevariabelen. *Opleiding*, omdat de arbeidsparticipatie van mensen met een laag opleidingsniveau lager is dan die van mensen met een hoger opleidingsniveau (CBS, 2020b). Bij het categoriseren van de variabele is eerst de categorie ‘onbekend’ als missing opgegeven, omdat hier niet wordt benoemd wat de respondenten voor opleiding hebben genoten. Daarna zijn de overige tien antwoordcategorieën ingedeeld in drie opleidingsniveau's: laag, middelbaar en hoog. Dit is gedaan aan de hand van de Standaard Onderwijsindeling (CBS, 2019b). Basisonderwijs, VMBO en MBO-1 vallen binnen de categorie laag opleidingsniveau, havo/vwo, MBO-2, MBO-3 en MBO-4 vallen onder het middelbaar opleidingsniveau en hbo/bachelor en WO vallen onder een hoog opleidingsniveau. MBO-algemeen is uiteindelijk ook opgegeven als missing, omdat deze niet genoeg informatie geeft om te kunnen bepalen tot welke categorie van de Standaard Onderwijsindeling deze behoort.

Ook *leeftijd* is daarnaast meegenomen als controlevariabele, omdat blijkt dat vooral voor oudere vrouwen de kans om weer aan een baan te komen sterk afneemt (Stavenuiter et al., 2020). De variabele leeftijd bestaat uit 8 categorieën: 15-26 jaar; 27-34 jaar; 35-44 jaar; 45-54 jaar; 55-64 jaar; 65 jaar en ouder; jonger dan 15 jaar. De laatste twee categorieën zijn opgegeven als missing, omdat deze personen niet onder de Participatiewet vallen, en dus geen ondersteuning krijgen met betrekking tot het vinden van een baan. Er is gekozen voor een tweedeling waarbij de eerste groep de mensen beslaat onder 45 jaar en de tweede groep de respondenten van 45 jaar en ouder. Deze keuze is gemaakt, omdat 45 plussers vaak moeilijker weer aan een baan blijken te komen wanneer zij in de bijstand zitten (CBS, 2019c).

Daarnaast is de *duur van het ontvangen van een bijstandsuitkering* meegenomen omdat de verwachting is dat hoe langer men een bijstandsuitkering ontvangt, hoe minder goed en vaak deze persoon geholpen wordt en de ondersteuning ook als minder ervaart (Van Echelt, 2019). Deze controlevariabele wordt opgezet aan de hand van de vraag 2: ‘Hoe lang heeft u een bijstandsuitkering? Als de uitkering is gestopt, hoe lang heeft u deze uitkering gehad?’. Deze vraag heeft 5 antwoordopties: Kortere dan 6 maanden (1); 6 maanden tot 1 jaar (2); 1 tot 3 jaar (3); 3 tot 10 jaar (4); Langer dan 10 jaar (5). Uit gesprekken binnen de Inspectie blijkt dat de kans op werk afneemt hoe langer je in de bijstand zit, en ook des te minder ondersteuning iemand lijkt te krijgen. Drie jaar wordt binnen de Inspectie SZW veelal gezien als lang, vandaar dat gekozen is om hier de splitsing voor een tweedeling te maken. De ene groep bestaat uit mensen die korter dan drie jaar in de bijstand zitten of hebben gezeten, en de andere uit 3 jaar of langer.

2.2.4 Moderatie variabele

De modererende variabele die naar verwachting het effect van geslacht op ondersteuning beïnvloedt is *de gezinssituatie*. Het hebben van kinderen betekent binnen deze analyse het samenwonen met kinderen. Dit heeft te maken met de manier van vraagstelling: ‘Wat is uw woonsituatie?’. Woont een respondent samen met kinderen heeft dit ook als gevolg dat de zorgtaken voor deze kinderen bij de betreffende respondent liggen. Wel is ervoor gekozen om het onderscheid te maken tussen samenwonend met kinderen en alleenstaand met kinderen, omdat bij eerstgenoemde mogelijk nog een partner is die de zorgtaken deels op zich kan nemen, en dus dat het effect van geslacht kan verschillen voor de gezinssituatie. De overige categorie ‘niet samenwonend met kinderen’ is samengesteld door de volgende antwoordcategorieën samen te voegen: Alleenstaand; Ik woon bij mijn ouders; Ik woon met begeleiding; Samenwonend zonder kind(eren); Alleenstaand met huisgenoten. De categorieën ‘anders’, ‘meerdere antwoorden gegeven’ en ‘geen antwoord’ zijn opgegeven als missing, omdat deze geen informatie geven over het wel of niet samenwonen met kinderen.

2.3 Analytische strategie

Voor de analyse van de genoemde data is een ANOVA analyse uitgevoerd. De afhankelijke variabelen (ervaren- en daadwerkelijk verkregen ondersteuning), de onafhankelijke variabelen (gender en gezinssituatie), en de drie controlevariabelen (opleiding, leeftijd en duur van het ontvangen van een bijstandsuitkering) zijn opgenomen. In totaal zijn zes modellen geanalyseerd, waarbij duidelijk te zien was hoe de proportie verklaarde variantie verschilt binnen de diverse modellen. Verklaard wordt hoeveel variantie de onafhankelijke en de verschillende controlevariabelen verklaren voor de ervaren -en daadwerkelijke ondersteuning.

2.4 Assumpties ANOVA

Er moet voldaan worden aan vijf assumpties om een valide ANOVA uit te kunnen voeren. Eerst, moeten de afhankelijke variabelen van interval- of rationiveau zijn. Hier is zowel bij daadwerkelijke ondersteuning als waardering voor deze ondersteuning aan voldaan. Daarnaast, moeten de afhankelijke variabelen normaal verdeeld zijn. Een histogram laat zien dat deze assumptie wel geschonden wordt. Echter, is dit binnen dit onderzoek geen probleem gezien de central limit theorem. Deze stelt dat bij steekproeven groter dan 30 aan deze assumptie is voldaan (Field, 2018). Dat is in dit onderzoek het geval. Ook is de data aselekt en willekeurig verkregen. Daarnaast moet er gelijkheid van varianties zijn. Dit is gecontroleerd aan de hand van de Levene’s test waaruit is gebleken dat deze niet significant is. Er is dus ook aan deze voorwaarde voldaan. Als laatste is gecontroleerd voor outliers. Besloten is om de gevonden outliers niet te verwijderen omdat de z-waarden niet meer dan drie punten afweken van het gemiddelde (Field, 2018). Een significantielevel van $\alpha = .05$ wordt bij het beoordelen van de hypothesen toegepast.

3. Resultaten

De resultaten van de analyses worden in dit hoofdstuk weergegeven. Eerst wordt de beschrijvende statistiek van de verschillende variabelen uiteengezet, waarna de resultaten van de ANOVA gepresenteerd worden. Hieruit wordt opgemaakt of de opgestelde hypothesen verworpen of bevestigd worden.

3.1 Beschrijvende statistiek

In totaal zijn 213 respondenten meegenomen in de analyses. De beschrijvende statistiek van de afhankelijke variabelen is weergegeven in Tabel 1. Hier is af te lezen dat de gemiddelde score voor de daadwerkelijke omvang van de ondersteuning 16.84 is met een standaardafwijking van 14.83. Dit betekent dat met een hoogst mogelijke score van 58 het gemiddelde relatief laag is en respondenten over het algemeen veelal ondersteuning ontvangen met een lage waarde, of slechts één vorm van ondersteuning met een hogere waarde. De gemiddelde ervaren ondersteuning is daarentegen met een maximale waarde van 5 relatief hoog ($M = 3.37$), en heeft een standaardafwijking van $SD = .82$.

Tabel 1. *Beschrijvende statistiek van ondersteuning.*

Variabele	Minimum	Maximum	Gemiddelde	Standaarddeviatie
Daadwerkelijke ondersteuning	.00	58.00	16.84	14.83
Ervaren ondersteuning	1.00	5.00	3.37	.82

In Tabel 2 zijn de frequenties gegeven van de onafhankelijke variabele geslacht. Het merendeel van de respondenten is vrouw, namelijk 60.6% tegenover 39.4% man.

Tabel 2. *Beschrijvende statistiek van geslacht.*

Variabele	Man	Vrouw
Geslacht	39.4%	60.6%

Kijkend naar de modererende variabele zoals uiteengezet in Tabel 3 bevinden de meeste mannen zich in een gezinssituatie zonder kinderen (73.8%), waarna samenwonend met kind(eren) (20.2%) en alleenstaand met kind(eren) (6.0%) volgen. Van de vrouwen bevinden zich ook de meesten in een gezinssituatie zonder kinderen (41.1%). Daarnaast is 37.2% alleenstaand met kind(eren) en 21.7% samenwonend met kind(eren). Opvallend is het grote verschil tussen alleenstaande moeders en alleenstaande vaders. Vrouwen bevinden zich veel vaker in een gezinssituatie waarin ze alleenstaande ouder zijn dan mannen.

Tabel 3. *Beschrijvende statistiek van gezinssituatie naar geslacht.*

	Geen kinderen	Samenwonend met kind(eren)	Alleenstaand met kind(eren)
Man	73.8%	20.2%	6.0%
Vrouw	41.1%	21.7%	37.2%

De controlevariabele leeftijd is redelijk evenwichtig verdeeld zoals te zien is in Tabel 4: 46.5% van de respondenten valt in de leeftijdscategorie 15-44 jaar en 53.5% in de categorie van 45-64 jaar. De duur waarin iemand in de bijstand zit of heeft gezeten laat zoals in Tabel 5 is weergegeven zien dat het grootste deel van de respondenten langdurig in de bijstand zit, namelijk 62.4%. Dit betekent dat 37.6% van de respondenten kortdurig een bijstandsuitkering heeft (ontvangen). Tabel 6 weergeeft de verdeling van de respondenten over het opleidingsniveau. De meeste respondenten hebben een laag opleidingsniveau, namelijk 54.9%, waar 33.8% een middelbaar opleidingsniveau heeft en 11.3% een hoog opleidingsniveau.

Tabel 4. *Beschrijvende statistiek van leeftijd.*

Variabele	15-44 jaar	45-64 jaar
Geslacht	46.5%	53.5%

Tabel 5. *Beschrijvende statistiek van duur bijstand.*

Variabele	kortdurig in de bijstand (0 tot 3 jaar)	langdurig in de bijstand (3 tot 11 jaar)
Duur bijstand	37.6%	62.4%

Tabel 6. *Beschrijvende statistiek van opleidingsniveau.*

Naam van variabele	Laag opleidingsniveau	Middelbaar opleidingsniveau	Hoog opleidingsniveau
Opleidingsniveau	54.9%	33.8%	11.3%

3.2 Anova analyse hoofdeffect

De eerste analyse waarvan model 1 in Tabel 7 te zien is, test de eerste hypothese die verwacht dat vrouwen minder ondersteuning ontvangen vanuit gemeenten bij het zoeken naar werk dan mannen. Uit Tabel 8 kan opgemaakt worden dat de gemiddelde ondersteuning die mannen en vrouwen ontvangen niet veel van elkaar verschilt, respectievelijk namelijk $M = 17.31$ en $M =$

16.53. Het blijkt dan ook dat er geen significant verschil gevonden wordt in de omvang van de ondersteuning die mannen of vrouwen krijgen ($F(1,213) = .14, p = .708, \eta_p^2 = .001$). De hoeveelheid ondersteuning die zij beiden krijgen verschilt dus niet significant van elkaar en daarmee kan de eerste hypothese ‘*Vrouwen ontvangen minder ondersteuning vanuit gemeenten bij het zoeken naar werk dan mannen*’, verworpen worden.

Tabel 7. *Geslacht, gezinssituatie, opleiding, leeftijd en duur bijstand op (ervaren) ondersteuning.*

	Model 1			Model 2			Model 3			Model 4			Model 5			Model 6		
	F	η_p^2	df	F	η_p^2	df	F	η_p^2	df	F	η_p^2	df	F	η_p^2	df	F	η_p^2	df
<i>Variabelen</i>																		
Geslacht	.14	<.01	1	<.01	<.001	1	.92	<.01	1	<.01	<.001	1	1.15	.01	1	.01	<.001	1
Gezinssituatie							1.02	.01	2	.67	.01	2	1.31	.01	2	.56	.01	2
<i>Interactie-effect</i>																		
Gezinssituatie * Geslacht							1.41	.01	2	.01*	.04	2	1.28	.01	2	4.06*	.04	2
<i>Controlevariabelen</i>																		
Opleidingsniveau													3.61*	.03	2	.24	<.01	2
Duur bijstand													.31	<.001	1	<.01	<.001	1
Leeftijd													.08	<.001	1	3.34	.02	1
R2	<.01			<.001			.02			.04			.06			.06		

Noot. * $p < .05$

Ook voor het verschil in de ervaring van mannen en vrouwen met de ondersteuning kan geen significant verschil gevonden worden, zoals uiteengezet in model 2 van Tabel 7 ($F(1,213) = .003, p = .957, \eta_p^2 < .001$). De gemiddelde ervaren ondersteuning zoals te zien in Tabel 8 verschilt dan ook nauwelijks voor mannen ($M = 3.38$) en vrouwen ($M = 3.37$). Zowel mannen als vrouwen hebben beiden een relatief positieve ervaring met de gekregen ondersteuning. Hypothese 2: ‘*Vrouwen ervaren een minder goede ondersteuning door gemeenten dan mannen bij het zoeken naar werk*’, wordt met deze analyse verworpen: er is geen bewijs dat vrouwen een minder goede ondersteuning ervaren dan mannen.

Tabel 8. *De beschrijvende statistiek van (ervaren) ondersteuning voor geslacht.*

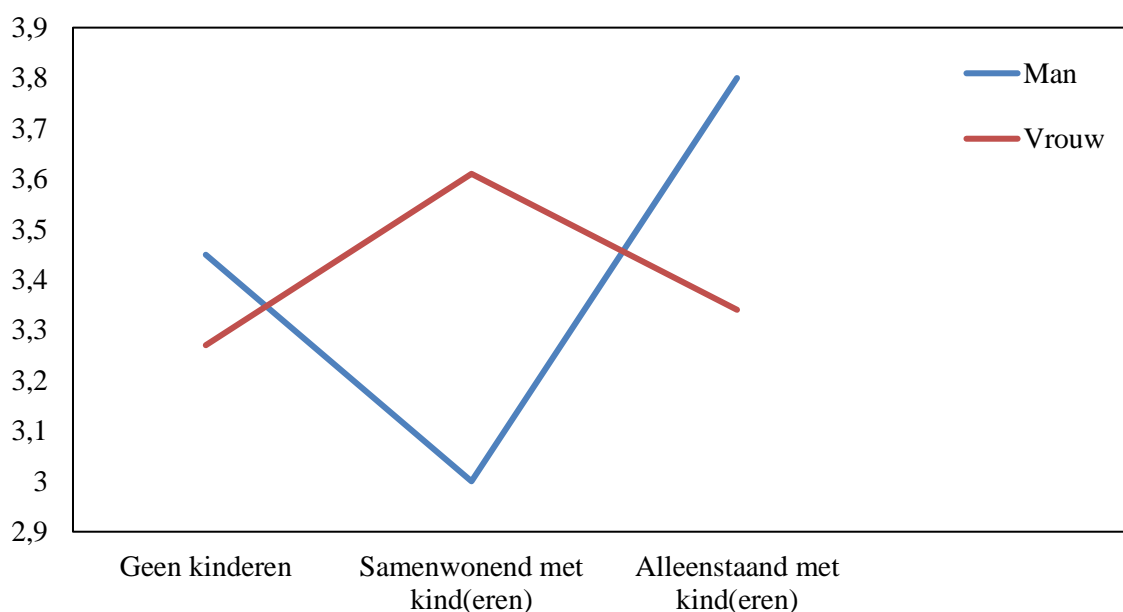
Variabele	Ervaren ondersteuning		Omvang ondersteuning	
	M	SD	M	SD
Man	3.38	.91	17.31	14.88
Vrouw	3.37	.77	16.53	14.85

3.3 Anova analyse moderatie-effect

In de volgende analyses is ook de gezinssituatie opgenomen als modererende variabele. Uit Tabel 7, model 3, kan opgemaakt worden dat zowel voor geslacht als voor de gezinssituatie geen significant effect wordt gevonden op de verkregen ondersteuning. Er is dus geen verschil tussen mannen en vrouwen in de omvang van de ondersteuning die zij krijgen ($F(1,213) = .92$, $p = .338$, $\eta_p^2 = .004$). Ook zorgt de gezinssituatie niet voor een significant verschil voor de omvang van de ondersteuning ($F(2,213) = 1.02$, $p = .362$, $\eta_p^2 = .01$). Als laatste blijkt ook het interactie-effect tussen geslacht en gezinssituatie niet significant te zijn ($F(2,213) = 1.41$, $p = .247$, $\eta_p^2 = .01$). Dit betekent dat het verschil tussen mannen en vrouwen voor de omvang van de ondersteuning gelijk is voor elke gezinssituatie. Het hebben van kinderen heeft dus geen significante invloed op de daadwerkelijke omvang van de ondersteuning die mannen en vrouwen krijgen. Met deze bevindingen wordt ook hypothese 3: *‘Vrouwen ontvangen minder ondersteuning vanuit gemeenten bij het zoeken naar werk dan mannen, en dit effect wordt versterkt wanneer zij zich in een gezinssituatie met kinderen bevinden’*, verworpen.

Vervolgens wordt in model 4 (Tabel 7) gecontroleerd of vrouwen met kinderen een minder goede ondersteuning ervaren dan mannen met kinderen bij het zoeken naar werk. Uit de analyse blijkt dat er met het toevoegen van de modererende variabele gezinssituatie nog steeds geen significant hoofdeffect is voor geslacht ($F(1,213) = .002$, $p = .962$, $\eta_p^2 < .001$). Ook voor de gezinssituatie (samenwonen met kinderen) is geen significant hoofdeffect ($F(2, 213) = .67$, $p = .511$, $\eta_p^2 = .01$). Dit betekent dat het samenwonen met kinderen, zowel alleenstaand als met een partner geen verschil veroorzaakt in de ervaring die mensen hebben met betrekking tot de ontvangen ondersteuning bij het zoeken naar werk, ten opzichte van mensen zonder kinderen.

Uit de analyse blijkt dat er wel een significant interactie effect is tussen geslacht en de gezinssituatie op de ervaren ondersteuning ($F(2,213) = 4.36$, $p = .014$, $\eta_p^2 = .04$). Dit betekent dat de gezinssituatie het effect van geslacht op ervaren ondersteuning verandert. De gemiddelden zoals weergegeven in Figuur 1 geven hier verder inzicht in. Voor mannen zonder kinderen en vrouwen zonder kinderen zijn de scores respectievelijk $M = 3.45$, $SD = .87$ en $M = 3.27$, $SD = .81$. Hier zitten geen grote verschillen tussen. Dat is anders voor mannen en vrouwen samenwonend met kind(eren). Mannen scoren hier gemiddeld $M = 3.00$, $SD = 1.02$, waar vrouwen $M = 3.61$, $SD = .66$ scoren. Het blijkt dat mannen die samenwonen met een partner en kinderen gemiddeld vaker een minder goede ervaring uiten voor de ontvangen ondersteuning dan vrouwen zich in dezelfde situatie bevinden. De score die alleenstaande mannen met kinderen geven is daarentegen weer hoger dan die van alleenstaande vrouwen met kinderen, respectievelijk $M = 3.80$, $SD = .76$ en $M = 3.34$, $SD = .76$. Dit betekent dat hypothese 4: *‘Vrouwen ervaren een minder goede ondersteuning vanuit gemeenten bij het zoeken naar werk dan mannen, en dit effect wordt versterkt wanneer zij zich in een gezinssituatie met kinderen bevinden’*, deels wordt bevestigd, omdat de verwachting was dat enkel vrouwen met kinderen een minder goede ondersteuning zouden ervaren dan mannen. Echter blijkt dit voor zowel mannen als vrouwen per woonsituatie verschillend te zijn. Een post hoc test voor woonsituatie levert verder geen significante verschillen op.

Figuur 1. Gemiddeldendiagram van geslacht en gezinssituatie op ervaren ondersteuning.

3.4 Anova analyse controlevariabelen

Om er zeker van de zijn dat er geen andere variabelen zijn die dermate invloed uitoefenen op de onafhankelijke en afhankelijke variabelen dat het resultaat significant verschilt, is nog een analyse gedaan waarin ook de controlevariabelen leeftijd, opleidingsniveau en de duur dat iemand een bijstandsuitkering heeft ontvangen zijn meegenomen. De analyse waarin de daadwerkelijk ontvangen ondersteuning meegenomen is toont aan dat zowel geslacht ($F(1,213) = 1.15; p = .284, \eta_p^2 = .01$) als de woonsituatie ($F(2,213) = 1.31; p = .272, \eta_p^2 = .01$) niet dermate beïnvloed worden dat dit een significant verschil veroorzaakt. Wel is opvallend dat de controlevariabele opleiding een significant effect heeft ($F(2,213) = 3.61; p = .029, \eta_p^2 = .03$). Een post hoc test toont aan dat iemand met een laag opleidingsniveau significant minder ondersteuning ontvangt dan iemand met een middelbaar opleidingsniveau. Opleidingsniveau verklaart ook verreweg de meeste variantie, namelijk 3.4%.

Voor de analyse met ervaren ondersteuning als afhankelijke variabele zorgt het opnemen van de drie controlevariabelen niet voor een significant afwijkende uitkomst, zoals te zien is in Tabel 7 (model 6). Zowel geslacht ($F(1,213) = .01, p = .919, \eta_p^2 < .001$), als de woonsituatie ($F(2,213) = .56, p = .571, \eta_p^2 = .01$) blijven een niet significant invloed hebben op de ervaren ondersteuning. Wel is nog steeds de interactieterm significant ($F(2,13) = 4.06, p = .019, \eta_p^2 = .04$), maar deze verklaart niet meer van de variantie na het toevoegen van de controle variabelen. Deze blijft namelijk 4%, wat relatief weinig is.

4. Conclusie & Discussie

De verklarende onderzoeksvraag in dit onderzoek was: *“In welke mate verklaart gender verschillen in de (ervaren) ondersteuning vanuit de Participatiewet?”*. Deze vraag wordt uiteengezet in dit hoofdstuk, mede door middel van het beantwoorden van de beschrijvende vragen.

4.1 Verschil van mannen en vrouwen in de Participatiewet

Het is van belang de verklarende onderzoeksvraag te beantwoorden omdat er nog veel ongelijkheid is tussen mannen en vrouwen op de arbeidsmarkt en dit negatieve gevolgen heeft voor onder meer de samenleving (Van Engelshoven, 2019; CBS, 2019a). Dat deze ongelijkheid bestaat laat ook het antwoord op de eerste beschrijvende onderzoeksvraag zien: *“Hoeveel mannen en vrouwen zaten in 2019 in Nederland in de bijstand?”*. In december 2019 zaten er namelijk nog 174.000 mannen in de bijstand tegenover 239.000 vrouwen: een relatief groot aandeel vrouwen (CBS, 2020-a).

Binnen de Participatiewet was voorafgaand aan dit onderzoek al duidelijk dat mannen en vrouwen door gemeenten op een verschillende manier worden ondersteund wat betreft de ingezette instrumenten (Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, 2020). Met dit onderzoek is getracht hier een verdiepingsslag op te maken door te bepalen hoe en of deze verschillen zich uiten in de daadwerkelijke omvang van de ondersteuning en hoe de ondersteuning ervaren wordt door de werkzoekenden. Met de uitkomsten van dit onderzoek kan een begin worden gemaakt met de inzet van ondersteuning die beter aansluit op de hulpbehoevende mannen en vrouwen binnen de Participatiewet. Uit de analyses die in dit onderzoek gedaan zijn komen een aantal onverwachte maar interessante bevindingen naar voren.

4.2 De (ervaren) ondersteuning voor mannen en vrouwen

Allereerst wordt de tweede beschrijvende onderzoeksvraag beantwoord: *“Verschilt de (ervaren) ondersteuning van mannen en vrouwen die vallen onder de brede doelgroep in de Participatiewet?”*. De verwachting was dat vrouwen minder ondersteuning zouden krijgen dan mannen, doordat de beleidsvrijheid en de daarmee bijkomende financiële prikkel het voor gemeenten aantrekkelijker maakt om de meest kansrijke mensen te begeleiden. Mannen worden binnen dit beleid gezien als kansrijker om weer aan een baan te komen en daardoor is de verwachting dat zij beter ondersteund worden, en hun ervaring met de ondersteuning ook beter is (Stavenuiter et al., 2020; De Gruijter & Razenberg, 2019). In de praktijk van de Participatiewet blijkt dit echter niet zo te zijn: het zijn van een man of een vrouw maakt geen verschil in de **daadwerkelijke omvang** van de ondersteuning en ook niet in de **ervaring** met de gekregen ondersteuning. Het lijkt dat ambtenaren niet een verschillende soort ondersteuning bieden aan mannen en vrouwen vanuit bestaande genderrollen. Hoewel het tegen de verwachte uitkomsten ingaat, moet niet voorbijgegaan worden aan de positieve implicaties van de resultaten. In plaats van een ‘achtergestelde’ positie van vrouwen binnen de ondersteuning van

de Participatiewet, blijkt deze nagenoeg gelijk te zijn aan de positie van mannen. Dat is erg waardevol voor verdere ondersteuning van werkzoekenden binnen de Participatiewet.

4.3 De (ervaren) ondersteuning per gezinssituatie

Ten tweede werd verwacht dat vrouwen die de zorg voor kinderen op zich nemen minder ondersteuning ontvangen en deze ondersteuning ook als minder positief ervaren dan mannen. De verwachting dat mannen als kansrijker geacht worden om weer aan een baan te komen en daarmee ook een betere ondersteuning ontvangen komt daarnaast ook voort uit de theorie dat vrouwen binnen de traditionele genderrollen eerder de zorg voor kinderen op zich nemen. Gevolg is dat er minder tijd overblijft om te werken en te zoeken naar werk, terwijl dit voor mannen niet het geval is (Swinkels et al., 2019).

4.3.1 De daadwerkelijke omvang van de ondersteuning

Wanneer naar de gezinssituatie als moderator gekeken wordt blijkt dat de **daadwerkelijke omvang** van de ondersteuning niet verschilt voor geslacht. Dit betekent dat mannen en vrouwen met of zonder kinderen niet verschillen in de daadwerkelijke omvang van de ondersteuning die zij ontvangen. Het lijkt dus niet zo te zijn dat de beleidsvrijheid die bij de Participatiewet komt kijken ervoor zorgt dat enkel op de ‘kansrijke mannen’ is ingezet door ambtenaren. Ook hier dus een positieve noot: de gezinssituatie waarin mannen en vrouwen zich bevinden bepaalt niet de omvang van de ondersteuning die zij ontvangen. Hiermee kan dus geconcludeerd worden dat hier geen ongelijkheid gesignaleerd wordt tussen mannen en vrouwen.

4.3.2 De ervaren ondersteuning

De gezinssituatie van mannen en vrouwen bleek wel een licht effect te hebben op de **ervaren ondersteuning**: alleenstaande mannen met kinderen ervaren de ondersteuning positiever dan vrouwen. Echter, ervaren mannen die samenwonen met partner en kinderen de geboden ondersteuning als minder positief dan mannen met een andere gezinssituatie en als vrouwen met een vergelijkbare gezinssituatie. Dit betekent dat de gezinssituatie een ander effect heeft op de ervaring van de ondersteuning naar geslacht en dat dit dus zowel voor mannen als vrouwen in verschillende gezinssituaties ‘negatief’ kan uitpakken.

Dat de daadwerkelijke ondersteuning geen verschil geeft, maar dit bij de ervaring van de ondersteuning wel het geval is zou kunnen impliceren dat de ondersteuning die mannen en vrouwen op dit moment krijgen niet geheel aansluit bij de behoeften die zij hebben. Binnen de literatuur die voorhanden is zou dit betekenen dat van mannen die samenwonend zijn met een partner en kinderen verwacht wordt dat zij binnen afzienbare tijd weer aan het werk kunnen gaan, omdat er een (vrouwelijke) partner thuis is die voor de kinderen kan zorgen. De ondersteuning die hierbij ingezet wordt door de betreffende ambtenaar zal zich binnen dit perspectief bevinden (Lipksy, 2010; Van der Veen, 1997). Maar niet altijd is dit de gewenste ondersteuning voor deze mannen. Ook voor vrouwen kan dit bepalend zijn. Alleenstaande vrouwen die samenwonen met kinderen krijgen volgens de literatuur niet de gewenste

ondersteuning, omdat zij niet als kansrijk gezien worden door de zorgtaken die zij op zich moeten nemen als alleenstaande moeder (Swinkels et al., 2019).

Samenvattend kan antwoord worden gegeven op de verklarende onderzoeksvraag: *“In welke mate verklaart gender verschillen in de (ervaren) ondersteuning vanuit de Participatiewet?”*. Gender verklaart op zichzelf geen verschillen in zowel de ervaren als de daadwerkelijke omvang van de ondersteuning. Daarnaast blijkt ook dat wanneer naar het interactie-effect van gender met de gezinssituatie wordt gekeken dit geen verschillen verklaart in de daadwerkelijke omvang van de ondersteuning. Gender verklaart daarentegen wel verschillen in interactie met de gezinssituatie voor de ervaren ondersteuning. Dit betekent dat hoewel de omvang van de gekregen ondersteuning niet verschilt voor mannen en vrouwen, dit niets zegt over of het wel de juiste vorm van ondersteuning is voor een individu en de situatie waarin hij of zij zich bevindt. Het blijkt dat de huidige manier van ondersteuning nog niet op de best passende en gewenste manier gegeven wordt.

Hoewel de uitkomsten van dit onderzoek een overwegend positief beeld schetsen, blijven er nog grote verschillen in de economische afhankelijkheid van mannen en vrouwen, en hun positie op de arbeidsmarkt (Van Engelshoven, 2019; CBS, 2019a). Dit blijft een onwenselijke situatie en de vraag is dan ook nog steeds waarom deze verschillen bestaan. De kans is aanwezig dat dit ligt aan het soort instrumenten dat ingezet wordt, maar mogelijk zijn hier ook andere verklaringen voor te geven die in dit onderzoek niet mee zijn genomen.

4.4 Discussie

Vervolgonderzoek kan uitwijzen welke vormen van ondersteuning het best passend zijn voor mannen of vrouwen in een bepaalde woonsituatie. Door in te zetten op wat werkzoekenden in hun individuele situatie voor ondersteuning nodig hebben kan een aanzet gegeven worden om mensen weer sneller aan het werk te helpen. Daarbij zou het ten eerste interessant zijn om te verkennen welke rol gemeentelijke kenmerken spelen binnen dit vraagstuk. Vanwege de grote beleidsvrijheid die zij hebben binnen de Participatiewet zijn zij een belangrijke schakel in het proces van ondersteuning. Zetten zij bijvoorbeeld eerder sterk in op rechten of plichten, welke financiële positie hebben zij en maakt het verschil of een gemeente een klein of een groot aantal inwoners heeft? Mogelijk kunnen de bestaande verschillen op de arbeidsmarkt tussen mannen en vrouwen hierdoor verder verklaard worden. Een kanttekening hierbij is dat uit een eerdere verkenning is gebleken dat er weinig betrouwbare data beschikbaar is die ingaat op de verschillen die bestaan tussen gemeenten. Het advies is dan ook om deze data nauwkeuriger en regelmatig te verzamelen, zodat inzicht gegeven kan worden in de verschillen tussen gemeenten. Ten tweede is het ook interessant om de rol die het opleidingsniveau van hulpbehoevenden heeft binnen de Participatiewet verder uiteen te zetten. Uit dit onderzoek bleek namelijk dat het opleidingsniveau significant van invloed is op de daadwerkelijke omvang van de ondersteuning. Door het effect hiervan op de ontvangen ondersteuning verder te onderzoeken kan mogelijk de benodigde omvang van de ondersteuning om weer aan een baan te komen verbeterd worden. Dit is zeker belangrijk omdat het grootste aantal mensen dat in de Participatiewet zit een laag opleidingsniveau heeft en deze groep de minste ondersteuning

ontvangt. Ten derde moet belicht worden dat hoewel de ervaren ondersteuning geen significant hoofdeffect toont, dit wellicht te maken kan hebben met het internaliseren van de genderrollen door vrouwen. Uit dit onderzoek blijkt namelijk dat vrouwen niet een minder positieve ervaring hebben met de gekregen ondersteuning dan mannen. Het is mogelijk dat dit voorkomt uit het internaliseren van de genderrol die zogenaamd 'hoort' bij het zijn van een vrouw. Zij kunnen daardoor aansluitend ook een bepaalde verwachting van de ondersteuning hebben die volgens hen passend is bij de vrouwelijke genderrol. Vrouwen kunnen hierdoor de ondersteuning van de gemeenten ook als positief ervaren. Vervolgonderzoek kan uitwijzen hoe groot de rol is van het internaliseren van sociale normen en rollen.

5. Beleidsaanbevelingen

Binnen de Inspectie SZW wordt hard gewerkt om door middel van onderzoek een zo goed mogelijk beeld te schetsen van de Participatiewet in zijn huidige uitwerking. Zij streven ernaar om zoveel mogelijk mensen op de meest effectieve en efficiënte manier aan een baan te helpen. De gestelde beleidsvraag is dan ook de volgende: *“Hoe kan de ondersteuning binnen de Participatiewet beter aangesloten worden op de specifieke behoeften van mannen en vrouwen en hun gezinssituatie?”* Om dit doel verder te bewerkstelligen kunnen een aantal punten aangestipt worden die hier mogelijk aan bijdragen.

Ten eerste wees eerder onderzoek van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (2020) uit dat de instrumenten die in 2019 ingezet werden verschillend waren voor mannen en vrouwen. Mannen kregen eerder werkplekken, jobcoaches of een loonkostensubsidie toegewezen dan vrouwen. Bij vrouwen werden vooral instrumenten ingezet die te maken hadden met sociale activering en scholing. Vrouwen krijgen eerder instrumenten toegewezen die hen zogezegd ‘werkfit’ maken dan daadwerkelijk hulp bij het zoeken naar een baan zoals dat bij mannen vaker wel het geval is. Echter, blijkt uit de resultaten van dit onderzoek dat de ervaring van de ondersteuning verschilt per gezinssituatie. Daardoor is het mogelijk dat een andere inzet van de instrumenten een betere ervaring geeft. De kans is aanwezig dat bijvoorbeeld niet in elk geval vrouwen behoefte hebben aan ondersteuning die hen helpt (weer) werkfit te worden, maar eerder enkel hulp behoeven die nodig is om weer aan een baan te komen. Ditzelfde geldt natuurlijk ook voor mannen. Het kan goed zijn dat zij ook een andere ondersteuning wensen, die beter bij hun gezinssituatie past, dan zij nu krijgen. Vanuit dit onderzoek wordt daarom geadviseerd in te zetten op een meer duurzame samenwerking waarbij gemeenten meer oog hebben voor de individuele behoeften van hun klanten in plaats van de focus op een snelle uitstroom.

Ten tweede kan in aanvulling op het huidige beleid dat het kabinet binnen de gendergelijkheidsstrategie 2020-2025 volgt, verder ingezet worden op de oorzaken van genderongelijkheid en stereotiepe beeldvorming. Blok (2020, p.5) schrijft hierover: *“Stereotypes belemmeren namelijk ieder mens om te worden wie ze willen zijn en te bereiken wat ze nastreven in bijvoorbeeld hun carrière”*. Uit dit onderzoek blijkt dat er een bepaalde gelaagdheid zit achter de stereotypen. Het gaat niet enkel om het zijn van een man of een vrouw, maar juist ook om de verschillende gezinssituaties waarin zij zich bevinden; de geboden ondersteuning wordt daardoor niet altijd even positief ervaren. Dit betekent dat zowel mannen als vrouwen niet altijd op de juiste manier geholpen worden.

Educatie voor klantmanagers, die binnen de Participatiewet voor een gemeente per individu de keuzes maken wat betreft het wel of niet inzetten van de verschillende beschikbare instrumenten, ligt daarin voor de hand. Het is van belang hen te onderwijzen in gendergelijkheid en te zorgen voor een juiste beeldvorming over hedendaagse rolpatronen. Deze kennis moet leidend zijn in het maken van keuzes in de mogelijk in te zetten instrumenten voor mannen en vrouwen door klantmanagers. Dit werkt beide kanten op. Voor zowel mannen als vrouwen geldt dat de bestaande stereotypering niet zou moeten betekenen dat daar altijd

eenzelfde soort ondersteuning voor geboden wordt. Het zou goed kunnen dat sommige vrouwen juist de ondersteuning nodig hebben die nu voornamelijk aan mannen geboden wordt, en andersom. Zowel voor mannen en vrouwen die hulp behoeven bij het zoeken naar een baan kan de educatie leiden tot beter passende ondersteuning bij hun specifieke situatie.

Literatuur

- Blackstone, A. (2003). Gender Roles and Society. In J. R. Miller, R. M. Lerner & L. B. Schiamberg (Red.), *Human Ecology: An Encyclopedia of Children, Families, Communities, and Environments* (pp. 335-338). Santa Barbara, Californië: ABC-CLIO.
- Blok, S.A. (2020, 14 april). Fiche: Gendergelijksheidsstrategie 2020-2025 [Kamerstuk]. Geraadpleegd op 5 juni 2020 van <https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=01c6b792-5a51-47aa-8471-75ff0e0a78ae&title=Fiche%3A%20Gendergelijksheidsstrategie%202020-2025.pdf>
- Bosselaar, J. H. (2005). *De vraag als antwoord: vraagsturing en sociaal beleid; voorwaarden en risico's* (Dissertatie). Geraadpleegd op 14 april 2020 van <https://repub.eur.nl/pub/6693/De%20vraag%20als%20antwoord.pdf>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2019a, 20 november). *Economische zelfstandigheid personen 15 jaar tot AOW-leeftijd; kenmerken* [Dataset]. Geraadpleegd op 5 maart 2020 van <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/84070NED/table?dl=28F4A>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2019b). *Standaard Onderwijsindeling 2016: editie 2018/19*. Geraadpleegd op 28 april 2020 van https://www.cbs.nl/-/media/_pdf/2019/12/pubsoi2016_ed1819.pdf
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2019c, 30 augustus). *Vooraf minder bijstandsgerechtigden onder de 45 jaar*. Geraadpleegd op 1 mei 2020 van <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2019/35/vooral-minder-bijstandsgerechtigden-onder-de-45-jaar>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2020a, 28 februari). *Personen met bijstand; persoonskenmerken* [Dataset]. Geraadpleegd op 9 maart 2020 van <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/82016NED/table?fromstatweb>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2020b, 15 mei). *Arbeidsdeelname; onderwijsniveau* [Dataset]. Geraadpleegd op 8 juni 2020 van <https://opendata.cbs.nl/statline/?dl=31E82#/CBS/nl/dataset/83031NED/table>
- Chalabaev, A., Sarrazin, P., Fontayne, P., Boiché, J., & Clément-Guillot, C. (2013). The influence of sex stereotypes and gender roles on participation and performance in sport and exercise: Review and future directions. *Psychology of sport and exercise*, 14(2), 136-144.

- Deyl, C., Ruitenbergh, J., Stouten, J., & Zuurbier, H. (2016). *Mannen en vrouwen in de sociale zekerheid*. Geraadpleegd op 10 maart 2020 van <https://www.inspectieszw.nl/publicaties/rapporten/2016/12/15/mannen-en-vrouwen-in-de-sociale-zekerheid>
- Divosa. (z.d.). *Gebundelde uitkering (BUIG)*. Geraadpleegd op 17 maart 2020 van <https://www.divosa.nl/onderwerpen/gebundelde-uitkering-buig>
- Edzes, A., & van Dijk, J. (2015). Lokale onmacht rond de Participatiewet. *Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken*, 31(1), 88-95.
- Field, A. (2018). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics* (5e ed.). Londen, Verenigd Koninkrijk: Sage.
- Klijnsma, J. (2013, 12 november). Wijziging van de Wet werk en bijstand en enkele andere sociale zekerheidswetten (Wet maatregelen Wet werk en bijstand en enkele andere wetten) [Kamerstuk]. Geraadpleegd op 3 april 2020 van <https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=3f76e5a9-4352-4738-bb55-5038202363c9&title=Memorie%20van%20toelichting.pdf>
- Lee, S., McHale, S. M., Crouter, A. C., Hammer, L. B., & Almeida, D. M. (2017). Finding Time Over Time: Longitudinal Links Between Employed Mothers' Work-Family Conflict and Time Profiles. *Journal of Family Psychology*, 31(5), 604-615.
- Lipsky, M. (2010). *Street-level bureaucracy: Dilemmas of the individual in public service*. New York, Verenigde Staten: Russell Sage Foundation.
- Livingston, B. A., & Judge, T. A. (2008). Emotional responses to work-family conflict: An examination of gender role orientation among working men and women. *Journal of Applied Psychology*, 93, 207-211.
- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. (2020). *Factsheet verschillen arbeidsmarkt, uitkeringen en re-integratie mannen en vrouwen*. Geraadpleegd op 5 maart 2020 van <https://www.kennisplatformwerkeninkomen.nl/documenten/rapporten/2020/02/14/factsheet-man-vrouw-verschillen-arbeidsmarkt-uitkeringen-en-re-integratie>
- Mintzberg, H. (2006). *Organisatiestructuren*. Londen, Verenigd Koninkrijk: Pearson Education.
- Perez, S.A., Van den Brakel, M., & Portegijs, W. (2018). *Welke gevolgen heeft ouderschap voor werk en economische zelfstandigheid?* In: W. Portegijs & M. van den Brakel (Red.). *Emancipatiemonitor 2018*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau/Centraal Bureau voor de statistiek.
- Pleck, J. H. (1977). The work-family role system. *Social problems*, 24(4), 417-427.

- Portegijs, W., Perez, S.A., & Van den Brakel, M. (2018). *Wie zorgt er voor de kinderen?* In: W. Portegijs & M. van den Brakel (Red.). *Emancipatiemonitor 2018*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau/Centraal Bureau voor de statistiek.
- Rijksoverheid. (z.d.). *Participatiewet: informatie voor gemeenten*. Geraadpleegd op 14 april 2020 van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/participatiewet/participatiewet-informatie-voor-gemeenten>
- Stavenuiter, M., Kahmann, M., Kok, E., van Mourik, K., Out, M., & De Gruijter, M. (2020). *Re-integratie van vrouwen met een afstand tot de arbeidsmarkt*. Geraadpleegd op 30 maart 2020 van https://www.verwey-jonker.nl/doc/2020/319180_Re-integratie-van-vrouwen-met-een-afstand-tot-de-arbeidsmarkt_WEB.pdf
- Swinkels, J., Tilburg, T. V., Verbakel, E., & Broese van Groenou, M. (2019). Explaining the gender gap in the caregiving burdens of partner caregivers. *The Journals of Gerontology: Series B*, 74(2), 309-317.
- Taylor, M. H. (2000). The potential impact of gender roles socialization on welfare policy formation. *Journal of Sociology and Social Welfare*, 27, 135-152.
- Traag, T. (2020). *Opleiding en werk: twee generaties vrouwen vergeleken*. Geraadpleegd op 10 maart 2020 van <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2020/10/opleiding-en-werk-twee-generaties-vrouwen-vergeleken>
- Tummers, L., & Bekkers, V. (2014). Policy implementation, street-level bureaucracy, and the importance of discretion. *Public Management Review*, 16(4), 527-547.
- Van Breeschoten, L., Roeters, A., & Van der Lippe, T. (2018). Reasons to reduce: A vignette-experiment examining men and women's considerations to scale back following childbirth. *Social Politics: International Studies in Gender, State & Society*, 25(2), 169-200.
- Van der Veen, R. (1997). Uitvoering van beleid. Een beschouwing over onderzoek naar de uitvoering van wet-en regelgeving in Nederland. *Recht der werkelijkheid*, 1997(2), 5-20.
- Van Echelt, P., Sadiraj, K., Hoff, S., Muns, S., Karpinska, K., Das, D., & Versantvoort, M. (2019). *Eindevaluatie van de Participatiewet*. Geraadpleegd op 25 februari 2020 van https://www.scp.nl/Publicaties/Alle_publicaties/Publicaties_2019/Eindevaluatie_van_de_Participatiewet
- Van Engelshoven, I. K. (2019, 28 november). Economische zelfstandigheid van vrouwen [Kamerstuk]. Geraadpleegd op 5 maart 2020 van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/11/28/economische-zelfstandigheid-van-vrouwen>

Van Ommeren, M., Volker, F., Folkeringa, M., & Engelen, M. (2011). *Je weet wat je hebt, maar niet wat je krijgt. Niet werkende vrouwen en de keuze voor werk*. Geraadpleegd op 30 maart 2020 van https://cdn.atria.nl/epublications/IAV_B00111516.pdf

Van Thor, J., Portegijs, W. & Hermans, B., (2018). *Willen vrouwen meer werken (en mannen minder?)*. In: W. Portegijs & M. van den Brakel (Red.). *Emancipatiemonitor 2018*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau/Centraal Bureau voor de statistiek.

Bijlage 1: SPSS Syntax

* Encoding: UTF-8.

```
DATASET ACTIVATE DataSet1.
```

*Waardering ondersteuning: Kijk welke missings er al opgegeven zijn voor vraag 43.

```
FREQUENCIES VARIABLES=V43_1 V43_2 V43_3 V43_4 V43_5 V43_6 V43_7 V43_8.
```

*Hercodeer de variabelen zodanig dat 1 betekent dat de waardering slecht is, en 5 dat de waardering goed is.

```
RECODE V43_1 (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1) (ELSE = sysmis) INTO V43_1new.  
RECODE V43_2 (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1) (ELSE = sysmis) INTO V43_2new.  
RECODE V43_3 (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1) (ELSE = sysmis) INTO V43_3new.  
RECODE V43_4 (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1) (ELSE = sysmis) INTO V43_4new.  
RECODE V43_5 (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1) (ELSE = sysmis) INTO V43_5new.  
RECODE V43_8 (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1) (ELSE = sysmis) INTO V43_8new.
```

```
FREQUENCIES V43_1new V43_2new V43_3new V43_4new V43_5new V43_8new.
```

*Maak schaal van variabelen voor waardering.

```
compute waardering = MEAN.8 (V43_1new, V43_2new, V43_3new, V43_4new, V43_5new, V43_6,  
V43_7, V43_8new).
```

```
FREQUENCIES waardering.
```

*Bekijk of de schaal voor waardering betrouwbaar is.

```
RELIABILITY
```

```
/VARIABLES=V43_1new V43_2new V43_3new V43_4new V43_5new V43_6 V43_7 V43_8new  
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL  
/MODEL=ALPHA  
/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORR  
/SUMMARY=TOTAL.
```

```
RELIABILITY
```

```
/VARIABLES=V43_1new V43_2new V43_3new V43_4new V43_5new V43_8new  
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL  
/MODEL=ALPHA  
/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORR  
/SUMMARY=TOTAL.
```

```
compute waardering = MEAN.6 (V43_1new, V43_2new, V43_3new, V43_4new, V43_5new,  
V43_8new).
```

FREQUENCIES waardering.

*Geslacht: Bekijk of er missings zijn te vinden.

FREQUENCIES GESLACHTALL2018.

*Opleiding: Bekijk of er missings zijn te vinden.

FREQUENCIES OPLEIDINGALL2018.

*Geef onbekend en MBO-algemeen op als missing values.

MISSING VALUES OPLEIDINGALL2018 (0 5).

FREQUENCIES OPLEIDINGALL2018.

*Hercodeer opleidingsniveau in drie categorieën..

RECODE OPLEIDINGALL2018 (1 2 4 = 1) (3 6 7 8 = 2) (9 10 = 3) INTO opleidingcat.

FREQUENCIES opleidingcat.

VALUE LABELS

opleidingcat

1 'laag opleidingsniveau'

2 'middelbaar opleidingsniveau'

3 'hoog opleidingsniveau'.

VARIABLE LABELS opleidingcat "Opleidingsniveau volgens de standaard onderwijs indeling (SOI)".

FREQUENCIES opleidingcat.

*Leeftijd: Haal missings uit de variabele leeftijd.

FREQUENCIES LEEFTALL2018.

MISSING VALUES LEEFTALL2018 (65).

FREQUENCIES LEEFTALL2018.

RECODE LEEFTALL2018 (15 27 35 = 1) (45 55 = 2) (ELSE = Sysmis) INTO leeftijdcat.

FREQUENCIES leeftijdcat.

VALUE LABELS

leeftijdcat

1 '15-44 jaar'

2 '45-64 jaar'.

VARIABLE LABELS leeftijdcat "Leeftijd respondenten".

FREQUENCIES leeftijdcat.

*Samenwonen met kinderen.

FREQUENCIES V54.

MISSING VALUES V54 (8 0 19).

FREQUENCIES V54.

RECODE V54 (1 2 3 4 7 = 1) (5 = 2) (6=3) (ELSE = sysmis) INTO kinderen.

VALUE LABELS

kinderen

1 'geen kinderen'

2 'samenwonend met kind(eren)'

3 'alleenstaand met kind(eren)'.

VARIABLE LABELS kinderen "Woonsituatie".

FREQUENCIES kinderen.

*Duur bijstand.

FREQUENCIES V2.

*De missing 0 en 19 zijn er al uitgehaald. De variabele in 2 categorieën verdelen.

RECODE V2 (1 2 3 = 1) (4 5 = 2) (ELSE = Sysmis) INTO duurbijstand.

VALUE LABELS

duurbijstand

1 'kortdurig in de bijstand'

2 'langdurig in de bijstand'.

VARIABLE LABELS kinderen "duur van bijstandsuitkering".

FREQUENCIES duurbijstand.

*maak nieuwe variabele ondersteuning die iets zegt over waarde van.

Recode V32_1 (1=0) (0=0) (ELSE = Sysmis) INTO GWOS1.

Recode V32_2 (1=0) (0=0) (ELSE = Sysmis) INTO GWOS2.

Recode V32_3 (1=1) (0=0) (ELSE = Sysmis) INTO GWOS3.

Recode V32_4 (1=2) (0=0) (ELSE = Sysmis) INTO GWOS4.

Recode V32_5 (1=3) (0=0) (ELSE = Sysmis) INTO GWOS5.

Recode V32_6 (1=4) (0=0) (ELSE = Sysmis) INTO GWOS6.

Recode V32_7 (1=5) (0=0) (ELSE = Sysmis) INTO GWOS7.

RECODE V33_1 (1=6) (2=0) (ELSE = sysmis) INTO GWOS8.

RECODE V33_2 (1=7) (2=0) (ELSE = sysmis) INTO GWOS9.

RECODE V33_3 (1=7) (2=0) (ELSE = sysmis) INTO GWOS10.

```
RECODE V33_4 (1=8) (2=0) (ELSE = sysmis) INTO GWOS11.  
RECODE V33_5 (1=9) (2=0) (ELSE = sysmis) INTO GWOS12.  
RECODE V33_6 (1=10) (2=0) (ELSE = sysmis) INTO GWOS13.
```

```
COMPUTE ondersteuningwaarde =SUM (GWOS1 +GWOS2 + GWOS3 + GWOS4 + GWOS5+  
GWOS6 + GWOS7 + GWOS8 + GWOS9 + GWOS10 + GWOS11 + GWOS12 + GWOS13).
```

```
FREQUENCIES ondersteuningwaarde.
```

```
RELIABILITY
```

```
/VARIABLES=V32_1 V32_2 V32_4 V32_5 V33_1 V33_2 V33_3 V33_4 V33_5 V33_6  
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL  
/MODEL=ALPHA  
/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORR  
/SUMMARY=TOTAL.
```

*Check for normality of the dependent variable(s).

```
GRAPH
```

```
/HISTOGRAM=waardering.
```

```
GRAPH
```

```
/HISTOGRAM=ondersteuningwaarde.
```

*Make sure that for every descriptive and analyses the N is the same.

```
COMPUTE no_missing = nmiss (waardering, GESLACHTALL2018, opleidingcat, leeftijdcat,  
duurbijstand, kinderen, ondersteuningwaarde) = 0.
```

```
Filter by no_missing.
```

*Controleer voor assumpties van ANOVA analyse.

```
EXAMINE VARIABLES=ondersteuningwaarde waardering BY kinderen GESLACHTALL2018
```

```
/PLOT BOXPLOT STEMLEAF HISTOGRAM NPLOT  
/COMPARE GROUPS  
/STATISTICS DESCRIPTIVES EXTREME  
/CINTERVAL 95  
/MISSING LISTWISE  
/NOTOTAL.
```

*Voer ANOVA uit voor ondersteuningwaarde - hypothese 1.

```
UNIANOVA ondersteuningwaarde BY GESLACHTALL2018
```

```
/METHOD=SSTYPE(3)  
/INTERCEPT=INCLUDE  
/PLOT=PROFILE(GESLACHTALL2018) TYPE=LINE ERRORBAR=NO  
MEANREFERENCE=NO YAXIS=AUTO  
/PRINT ETASQ DESCRIPTIVE HOMOGENEITY  
/CRITERIA=ALPHA(.05)  
/DESIGN=GESLACHTALL2018.
```

*Voer ANOVA uit voor waardering - hypothese 2.

```
UNIANOVA waardering BY GESLACHTALL2018
/METHOD=SSTYPE(3)
/INTERCEPT=INCLUDE
/PLOT=PROFILE(GESLACHTALL2018) TYPE=LINE ERRORBAR=NO
MEANREFERENCE=NO YAXIS=AUTO
/PRINT ETASQ DESCRIPTIVE HOMOGENEITY
/CRITERIA=ALPHA(.05)
/DESIGN=GESLACHTALL2018.
```

*Voer ANOVA uit voor ondersteuningwaarde met kinderen - hypothese 3.

```
UNIANOVA ondersteuningwaarde BY GESLACHTALL2018 kinderen
/METHOD=SSTYPE(3)
/INTERCEPT=INCLUDE
/POSTHOC=kinderen(BONFERRONI)
/PLOT=PROFILE(GESLACHTALL2018*kinderen) TYPE=LINE ERRORBAR=NO
MEANREFERENCE=NO YAXIS=AUTO
/PRINT ETASQ DESCRIPTIVE HOMOGENEITY
/CRITERIA=ALPHA(.05)
/DESIGN=GESLACHTALL2018 kinderen GESLACHTALL2018*kinderen.
```

*Voer ANOVA uit voor waardering met kinderen - hypothese 4.

```
UNIANOVA waardering BY GESLACHTALL2018 kinderen
/METHOD=SSTYPE(3)
/INTERCEPT=INCLUDE
/POSTHOC=kinderen(BONFERRONI)
/PLOT=PROFILE(GESLACHTALL2018*kinderen) TYPE=LINE ERRORBAR=NO
MEANREFERENCE=NO YAXIS=AUTO
/PRINT ETASQ DESCRIPTIVE HOMOGENEITY
/CRITERIA=ALPHA(.05)
/DESIGN=GESLACHTALL2018 kinderen GESLACHTALL2018*kinderen.
```

*Voer ANOVA uit voor waardering met controlevariabelen + interactie effect.

```
UNIANOVA waardering BY GESLACHTALL2018 kinderen opleidingcat leeftijdcat duurbijstand
/METHOD=SSTYPE(3)
/INTERCEPT=INCLUDE
/POSTHOC=kinderen(BONFERRONI)
/PLOT=PROFILE(GESLACHTALL2018*kinderen) TYPE=LINE ERRORBAR=NO
MEANREFERENCE=NO YAXIS=AUTO
/PRINT ETASQ DESCRIPTIVE HOMOGENEITY
/CRITERIA=ALPHA(.05)
/DESIGN=GESLACHTALL2018 kinderen opleidingcat leeftijdcat duurbijstand
GESLACHTALL2018*kinderen.
```

UNIANOVA waardering BY GESLACHTALL2018 kinderen opleidingcat leeftijdcat duurbijstand
/METHOD=SSTYPE(3)
/INTERCEPT=INCLUDE
/POSTHOC=opleidingcat(BONFERRONI)
/PLOT=PROFILE(GESLACHTALL2018*kinderen) TYPE=LINE ERRORBAR=NO
MEANREFERENCE=NO YAXIS=AUTO
/PRINT ETASQ DESCRIPTIVE HOMOGENEITY
/CRITERIA=ALPHA(.05)
/DESIGN=GESLACHTALL2018 kinderen opleidingcat leeftijdcat duurbijstand
GESLACHTALL2018*kinderen.

*Voer ANOVA uit voor ondersteuningwaarde met controlevariabelen + interactie effect.

UNIANOVA ondersteuningwaarde BY GESLACHTALL2018 kinderen opleidingcat leeftijdcat duurbijstand
/METHOD=SSTYPE(3)
/INTERCEPT=INCLUDE
/POSTHOC=kinderen(BONFERRONI)
/PLOT=PROFILE(GESLACHTALL2018*kinderen) TYPE=LINE ERRORBAR=NO
MEANREFERENCE=NO YAXIS=AUTO
/PRINT ETASQ DESCRIPTIVE HOMOGENEITY
/CRITERIA=ALPHA(.05)
/DESIGN=GESLACHTALL2018 kinderen opleidingcat leeftijdcat duurbijstand
GESLACHTALL2018*kinderen.

UNIANOVA ondersteuningwaarde BY GESLACHTALL2018 kinderen opleidingcat leeftijdcat duurbijstand
/METHOD=SSTYPE(3)
/INTERCEPT=INCLUDE
/POSTHOC=opleidingcat(BONFERRONI)
/PLOT=PROFILE(GESLACHTALL2018*kinderen) TYPE=LINE ERRORBAR=NO
MEANREFERENCE=NO YAXIS=AUTO
/PRINT ETASQ DESCRIPTIVE HOMOGENEITY
/CRITERIA=ALPHA(.05)
/DESIGN=GESLACHTALL2018 kinderen opleidingcat leeftijdcat duurbijstand
GESLACHTALL2018*kinderen.

*Beschrijvende statistiek van geslacht en gezinssituatie.

CROSSTABS
/TABLES=GESLACHTALL2018 BY kinderen
/FORMAT=AVALUE TABLES
/CELLS=COUNT ROW COLUMN TOTAL
/COUNT ROUND CELL.